

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ДО СВІТОВОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРІВ

Наукова доповідь на загальних зборах НАПН України «Про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2024 році та завдання на 2025 рік», 4 квітня 2025 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7113>



ЛОКШИНА

Олена Ігорівна

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
завідувач відділу
порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна



Анотація. У статті представлено результати першого етапу фундаментального наукового дослідження відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України «Інтеграційні процеси у світовій, європейській і національних системах загальної середньої освіти» (2024–2025 рр.). У 2024 р. дослідження спрямовувалося на забезпечення євроінтеграційних процесів України новим знанням щодо концепту, алгоритму, технологій та викликів інтеграції освіти в Європейський освітній простір. Охарактеризовано стратегічну мету європейського співробітництва у галузі освіти і навчання; обґрунтовано управлінські інструменти політики ЄС та охарактеризовано Рамкову програму європейського співробітництва у галузі освіти і навчання на період 2021–2030 рр. як ключового євроінтеграційного інструменту; розкрито механізми моніторингу прогресу держав-членів у досягненні ключових показників інтеграції в Європейський освітній простір на рівні середньої освіти; охарактеризовано поступ європейської інтеграції у галузі освіти і навчання у єдності здобутків на кожному з етапів; розкрито формати та особливості балансу європейської та національної ідентичності в країнах ЄС на прикладі Республіки Польща. Для України у її системному русі у напрямі подальшої європейської інтеграції важливими визначено всеохопні знання щодо успішних практик освітньої інтеграції на прикладі держав-лідерів у цьому процесі та викликів на прикладі найближчих сусідів-членів ЄС.

Ключові слова: Україна; європейська інтеграція; освіта і наука; Європейський освітній простір.

Важливим Пріоритетним напрямом наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок НАПН України на 2023–2027 рр., які затверджено постановою загальних зборів НАПН України від 7 квітня 2023 р. у редакції постанови Президії НАПН України від 20 червня 2024 р., визначено «Філософські, теоретико-методологічні та історичні передумови інтеграції української освіти і педагогічної науки до європейського та світового освітнього і наукового просторів» (НАПН України, 2023).

Відповідно до зазначеної тематики **відділом порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України** у співпраці з Відділенням філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України у 2024 р. проводилася системна робота з підтримки євроінтеграційних намірів України, які набули нового звучання після отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС. Діяльність спрямовувалася на забезпечення євроінтеграційних процесів новим знанням щодо концепту, алгоритму, технологій та викликів інтеграції освіти в Європейський освітній простір. У межах фундаментального наукового дослідження відділу порівняльної педагогіки



«Інтеграційні процеси у світовій, європейській і національних системах загальної середньої освіти» (НАПН України, 2024), реалізація якого здійснюється у період 2024 – 2025 рр., зокрема:

- охарактеризовано стратегічну мету європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у єдності ключових пріоритетів;
- обґрунтовано управлінські інструменти політики ЄС у галузі освіти та охарактеризовано Рамкову програму європейського співробітництва у галузі освіти і навчання на період 2021 – 2030 рр. як ключового євроінтеграційного інструменту ЄС;
- розкрито механізми моніторингу прогресу держав-членів у досягненні ключових показників ЄС з інтеграції в Європейський освітній простір на рівні середньої освіти;
- обґрунтовано теорії нео-функціоналізму та міждержавності в аспекті впливу на європейську інтеграцію;
- охарактеризовано поступ європейської інтеграції у галузі освіти і навчання у єдності здобутків на кожному з етапів;
- розкрито формати та особливості балансу європейської та національної ідентичності в країнах ЄС на прикладі Республіки Польща.



Комплексність розгляду інтеграційних процесів забезпечувалася осмисленням реалії Європейський дослідницький простір у єдності концептуальних характеристик та особливостей реалізації на сучасному етапі (Топузов, Локшина, Джурило, & Шпарик, 2024).

Зокрема, розкрито, що після затвердження Маастрихтського договору (1992) освіта визнана



однією з компетенцій ЄС, а відкритий метод координації почав використовуватися для інтенсифікації європейського співробітництва засобами спільних цілей, стандартів і показників, та взаємодії між суб'єктами цієї співпраці. Форматом, який було започатковано для презентації та реалізації таких цілей, стандартів і показників, стали управлінські рамки (рамкові програми) співробітництва (Локшина, 2023).

Чинною на сьогодні є програма під назвою Стратегічна рамка європейського співробітництва у галузі освіти і навчання на шляху до Європейського освітнього простору і за його межами (2021–2030). У дослідженні акцентовано інноваційність ідеї Європейського освітнього простору як мети співробітництва держав-членів ЄС до 2030 р. Останній позиціонується як система, що взаємопов'язує усі ланки освіти держав-членів ЄС в рамках освіти впродовж життя такими наскрізними пріоритетами, як мобільність, навички, компетентності та кваліфікації, сучасні мови, цифровізація, «квадрат знань»: (освіта, дослідження, інновації та послуги суспільству), зелений перехід на засадах європейської ідентичності та цінностей (Локшина, 2024).



Констатовано важливість Європейського освітнього простору для синергії зусиль Брюсселя та держав-членів у розбудові високоякісної освіти для конкурентоспроможності ЄС з урахуванням національних форматів освітніх систем. Спільні цілі формують інтеграційні тенденції розвитку шкільних систем у ЄС, загальними серед яких визнано:

- гармонізація структур та курикулумів: зближення структури та тривалості шкільного навчання, узгодження навчальних планів та змісту освітніх програм;

- підвищення якості шкільної освіти: розроблення спільних стандартів та критеріїв оцінювання якості, запровадження механізмів акредитації та інспектування шкіл;

- упровадження інноваційних методик викладання та оцінювання: поширення кращих практик та обмін педагогічним досвідом;

- цифрова трансформація шкільної освіти: розвиток цифрових навичок учнів та вчителів, використання інноваційних цифрових технологій у навчальному процесі;

- стандартизація вимог до підготовки вчителів та підвищення їх кваліфікації: уніфікація вимог до підготовки та сертифікації вчителів, розвиток спільних програм підвищення кваліфікації;

- сприяння академічній мобільності учнів та вчителів: розвиток програм обміну учнями між школами; підтримка перспектив кар'єрної мобільності вчителів;

- забезпечення соціальної інклюзії та рівного доступу до освіти: упровадження політик і практик інтеграції учнів з особливими потребами, створення механізмів підтримки учнів із соціально – вразливих груп, гендерна інклюзія;

- посилення управлінської та організаційної автономії шкіл: надання школам більшої самостійності у прийнятті рішень; розширення можливостей для локальних ініціатив та інновацій, залучення батьків, громад та стейкхолдерів до управління школами (Шпарик, 2024).

Ефективність розбудови спільного Європейського освітнього простору забезпечується формулюванням спільних індикаторів для вимірювання прогресу. Для середньої освіти це:

- низький рівень успішності 15-річних учнів з базових навичок: частка 15-річних з низькими успіхами з читання, математики та природничих наук повинна становити менш, ніж 15 % до 2030 р.;

- низька успішність восьмикласників з оволодіння цифровими навичками: частка восьмикласників з низькою успішністю з комп'ютерної та інформаційної грамотності має бути меншою за 15 % до 2030 р.;

- особи, які зарано залишити навчання: частка тих, хто зарано залишив навчання повинна бути меншою за 9 % до 2030 р.

Важливим для успішного навчання дітей у

школі є індикатор, який визначає участь у різних формах освіти дітей раннього та дошкільного віку. Завданням визначено, що дошкільною освітою до 2030 р. мають бути охоплені не менш, ніж 96 % дітей від 3-х років до початку обов'язкового навчання в початковій школі (Джурило, 2024).

Для досягнення до 2030 р. визначених показників країни ЄС впроваджують комплексні політики, а саме:

- у дошкільній освіті основні заходи включають розширення доступу до дошкільних закладів, зокрема у віддалених та малозабезпечених регіонах; зосередження уваги на якості освітніх програм та підвищенні кваліфікації педагогів для забезпечення раннього розвитку дітей;

- для запобігання передчасного припинення навчання важливими напрямками визначено підтримку учнів з груп ризику (індивідуальне консультування, розвиток дуальної освіти (поєднання навчання і практики) та підтримку дітей-біженців/мігрантів або соціально вразливих категорій;

- для покращення успішності учнів у читанні, математиці та природничих науках запроваджуються нові методики, що спрямовані на залучення учнів до активного навчання, а також підтримка вчителів через додаткове навчання та стимулювання їхньої професійної мотивації;

- розвиток цифрової грамотності учнів обумовлений інтеграцією інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес, тому держави інвестують у покращення інфраструктури та розробку цифрових освітніх ресурсів, важливим компонентом також є навчання безпечного користування інтернетом та критичного мислення для боротьби з дезінформацією (Вороніна-Пригодій, 2024).

Актуальність для України осмислення європейської інтеграції у галузі освіти і навчання у форматі Європейського освітнього простору поєднується з аналізом впливу російсько-української війни. Україна вже четвертий рік поспіль боронить свою незалежність, війна в усіх її проявах впливає на розвиток усіх секторів, включно з





освітою і наукою (Топузов, Головка, & Локшина, 2023). Тому, у 2024 р. було продовжено дослідження наукової проблеми освітніх втрат українських учнів крізь призму орієнтирів міжнародної спільноти, збереження національної ідентичності, підтримки українських дітей в ЄС, освіти та виховання на пограниччі.

Для України у її системному русі у напрямі європейської інтеграції очевидно важливими визначено подальші знання щодо успішних практик освітньої інтеграції на прикладі держав-лідерів у цьому процесі та викликів інтеграції на прикладі найближчих сусідів-членів ЄС. Відділ порівняльної педагогіки Інституту педагогіки у тісній співпраці з науковцями Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України докладатиме подальших зусиль щодо виконання визначених завдань.

Слава Україні! Слава ЗСУ!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Вороніна-Пригодій, Д. (2024). Інтеграційні процеси у середній освіті країн Європейського Союзу: прогрес у досягненні показників Європейського освітнього простору. *Український Педагогічний журнал*, 4, 41–56. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-4-41-56>

INTEGRATION OF THE UKRAINIAN EDUCATION INTO THE GLOBAL AND EUROPEAN EDUCATIONAL AREAS

Scientific report to the General Meeting of the NAES of Ukraine "On the Activities of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine in 2024 and Tasks for 2025" on 4 April 2025

Olena Lokshyna

DSc in Education, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Head of the Department of Comparative Education, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The paper presents the results of the first stage of the fundamental scientific research of the Department of Comparative Education of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine "Integration Processes in the World, European and National Systems of General Secondary Education" (2024-2025). In 2024, the study was aimed at providing Ukraine's European integration processes with new knowledge about the concept, algorithm, technologies and challenges of integrating education into the European Education Area. The strategic goal of European cooperation in the area of education and training is described; the management instruments of EU policy are substantiated and the Framework Programme for European Cooperation in Education and Training for the period 2021-2030 is described as a key European integration instrument; the mechanisms for

Джурило, А. (2024). Інтеграційна політика Європейського Союзу у сфері освіти та виховання дітей раннього віку. *Перспективи та інновації науки*, 12 (46). [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12\(46\)-267-278](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12(46)-267-278)

Локшина, О. (2023). Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021 – 2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. *Український Педагогічний журнал*, 4, 5–17. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-5-17>

Локшина, О. (2024). Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. *Український Педагогічний журнал*, 2, 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>

Національна академія педагогічних наук України (2023, 27 квітня). *Пріоритетні напрями (тематика) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок НАПН України на 2023–2027 роки*. <https://naps.gov.ua/ua/press/announcements/3014/>

Національна академія педагогічних наук України (2024). *Перелік фундаментальних наукових досліджень Національної академії педагогічних наук України на 2025 рік*. <https://naps.gov.ua/ua/activities/research/fundamental/>

Топузов, О., Головка, М., & Локшина, О. (2023). Освітні втрати в період воєнного стану: проблеми діагностики та компенсації. *Український Педагогічний журнал*, 1, 5–13. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-1-5-13>

Топузов, О.М., Локшина, О.І., Джурило, А.П., & Шпарик, О.М. (2024). *Європейський дослідницький простір: здобутки і перспективи*: оглядове видання (О.М. Топузов, О.І. Локшина, ред.). Київ: Педагогічна думка, 66 с. <https://doi.org/10.32405/978-966-644-759-6-2023-51>

Шпарик, О. (2024). Інтеграція шкільних систем у Європейському Союзі: сучасні тенденції. *Український Педагогічний журнал*, 3, 41–51. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-3-41-51>

monitoring the progress of Member States in achieving EU indicators of integration into the European Education Area at the secondary level are revealed; the progress of European integration in the area of education and training in the unity of achievements at each stage is characterised. For Ukraine, in its systemic movement towards further European integration, it is important to have comprehensive knowledge of successful practices of education integration on the example of the leading states in this process and challenges on the example of the closest EU member states.

Keywords: *Ukraine; European integration; education and science; European Education Area.*

Дата публікації: 28 квітня 2025 р.